

ABDULKADİR GÜLÇÜR

**ULUSLARARASI
DENİZ HUKUKU
MAHKEMESİNİN
YAPISI VE YARGI YETKİSİ**

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU MAHKEMESİNİN YAPISI

I. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesinin Kuruluşu ve Üyelerine İlişkin Kurallar.....	5
A. Mahkeme'nin Göreve Başlaması ve Hukuki Statüsü	5
B. Mahkeme'nin Kurulmasına İlişkin Tartışmalar	8
1. Mahkeme'nin Varlığı Aleyhindeki Görüşler	8
2. Mahkeme'nin Varlığı Lehindeki Görüşler	9
3. Görüşlere Yönelik Değerlendirmeler ve Mahkeme'nin Varlığının Günümüzde Daimî Yargı Mercilerine Yönelik Yaşanan Tartışmalar Işığında İncelenmesi.....	11
a. Mahkeme'nin Varlığına Dair Görüşlere İlişkin Değerlendirmeler	11
b. Daimî Yargı Mercilerine Yönelik Yaşanan Tartışmalar Işığında Mahkeme	12

C. Mahkeme Üyeliklerinin Dağılımı ve Üyelerin Seçimi	14
D. Mahkeme'nin Üye ve Memurlarının Diplomatik İmtiyaz, Bağımsızlık ve Ayrıcalıkları.....	17
II. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesinde Dava İşleyişi ve Dava Daireleri.....	19
A. Mahkeme'nin Dava İşleyiş Süreci.....	19
B. Dava Daireleri.....	20
1. Basit Usul Dairesi (Chamber of Summary Procedure).....	20
2. Mahkeme'nin Kurduğu Daimî Daireler	21
3. Uyuşmazlığa Özel Oluşturulan Ad Hoc Daireler	21
4. Deniz Dibi Uyuşmazlıkları Dairesi (Seabed Disputes Chamber)	22

İKİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU
MAHKEMESİNİN YARGI YETKİSİ

I. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Uyarınca Uyuşmazlıkların Çözüm Sistemine Dair Genel Bilgiler.....	27
II. Mahkemenin Kişi Bakımından (Ratione Personae) Yargı Yetkisi..	33
A. Anlaşma Yoluyla Özel Kişilerin Mahkemeye Başvurabilmesine İlişkin Tartışmalar.....	34
1. Özel Kişiler Arasındaki Anlaşmaların Mahkeme'nin Yargı Yetkisini Tesis Edebileceğini Savunan Görüş.....	35
2. Yalnızca Milletlerarası Nitelikte Anlaşmaların Mahkeme'nin Yargı Yetkisini Tesis Edebileceğini Savunan Görüş	37
3. Görüşlere Yönelik Değerlendirmeler	38
III. Mahkemenin Konu Bakımdan (Ratione Materiae) Yargı Yetkisi...	41
IV. Uygulanacak Hukuk	44
A. Uygulanacak Hukukun Deniz Hukuku ile Sınırlı Olup Olmadığına İlişkin Tartışmalar	44

1. Uygulanacak Hukukun Deniz Hukuku ile Sınırlı Olmadığını ve Tarafların Hukuk Seçimi Yapabileceğini Savunan Görüş.....	44
2. Uygulanacak Hukukun Deniz Hukuku ile Sınırlı Olduğunu Savunan Görüş.....	46
3. Görüşlere Yönelik Değerlendirmeler.....	47
B. 1982 BMDHS m. 293'ün Kapsamının Sınırları: Uluslararası Hukukun Diğer Kaynaklarının İhlaline Dair Karar Vermenin Mümkün Olup Olmadığı Meselesi.....	47
1. Uyuşmazlığa Uygulanacak Hukukun Deniz Hukuku Kurallarının Dışına Taşmaması Gerekliliği.....	48
2. 1982 BMDHS Haricinde Uluslararası Hukukun Diğer Kaynaklarının İhlaline Dair Karar Vermenin Mümkün Olmadığı Görüşü.....	51
3. 1982 BMDHS Haricinde Uluslararası Hukukun Diğer Kaynaklarının İhlaline Dair Karar Vermenin Mümkün Olduğu Görüşü.....	54
C. Hukuki Karineler ile Ulusal ve Uluslararası Yargı Mercilerinin İçtihatlarına Başvurabilme.....	59
D. Mahkeme'nin Kararlarında Sıklıkla Kullandığı Kavram ve İlkelere İlişkin Birer Örnek.....	61
1. Gemi Kavramındaki Bütünlük Kuralı (Ship as a Unit Concept).....	61
2. İnsani Mülahazalar İlkesi (Considerations of Humanity Principle).....	64
V. Gemilerin ve Mürettebatının Derhal Serbest Bırakılmasına İlişkin Yargı Yetkisi.....	67
A. Balıkçı Gemilerine İkmal Yapılmasının Balıçılıkla İlişkili Faaliyet Sayılıp Sayılamayacağı Sorunu Çerçevesinde M/V Saiga (No. 1) Davası.....	71
1. Maddi Vakıalar.....	71
2. Hukuki Uyuşmazlıklar.....	72
3. Karara İlişkin Değerlendirmeler.....	76

B. Gemi ve Mürettebatının Serbest Bırakılması Usulünde İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi Şartının Olmaması ve Kefaletin Belirlenmesinde Mahkeme'nin Takdir Yetkisi Çerçevesinde Camouco Davası	79
1. Maddi Vakıalar	79
2. Hukuki Uyuşmazlıklar	81
3. Karara İlişkin Değerlendirmeler	85
a. Ulusal Yargı Mercileri ile Uluslararası Mahkemeler Arasında Derdestlik ve İç Hukuk Yollarının Tüketilip Tüketilmediği Hususu	85
b. Kefaletin Belirlenmesinde Mahkeme'nin Takdir Payı. 86	
C. Makul Kefaleti Oluşturan Unsurların Nihai Olup Olmadığı Hususu Bağlamında Monte Confurco Davası	89
1. Maddi Vakıalar	89
2. Hukuki Uyuşmazlıklar	92
3. Karara İlişkin Değerlendirmeler	97
D. Yasadışı Balıkçılığın Önlenmesine Dair Tedbirler ile Bu Yolla Avlanmış Balıkların Kefaletin Unsurları Olarak Sayılıp Sayılamayacağına İlişkin Tartışmalar Çerçevesinde Volga Davası	99
1. Maddi Vakıalar	99
2. Hukuki Uyuşmazlıklar	101
3. Karara İlişkin Değerlendirmeler	103
a. Yasadışı Balıkçılığın Önlenmesine Dair Tedbirlerin Kefaletin Bir unsuru Kabul Edilip Edilmeyeceği Meselesi.....	103
b. Yasadışı Avlanan Balıkların Parasal Değerinin Kefalet Miktarına Dahil Edilip Edilmeyeceği Meselesi	106
VI. Geçici (İhtiyati) Tedbirlere İlişkin Yargı Yetkisi.....	107
A. 1982 BMDHS m. 290/1 Uyarınca Geçici Tedbirleri Emretme Yetkisi	107

B. 1982 BMDHS m. 290/5 Uyarınca Geçici Tedbirleri Emretme Yetkisi	112
C. Mahkeme'nin Geçici Tedbirlere İlişkin Olarak Talep Üzerine Harekete Geçebilmesi ve Talepteki İstemlerle Bağlı Olmaması Durumu	114
D. Mahkeme'nin Daimî ve Özel Daireleri'nin Geçici Tedbirleri Emredebilmesi	117
E. Mahkeme'nin Emrettiği Geçici Tedbirlerin Bağlayıcılığı Konusu	118
F. 1982 BMDHS m. 290/1 Uyarınca Mahkeme'nin Geçici Tedbir İctihatlarına İlişkin Örnek Davalar	123
1. Tavsiye Niteliğinde Geçici Tedbir İçeren M/V Saiga (No. 2) Emri	123
a. Maddi Vakıalar	123
b. Hukuki Uyuşmazlıklar	124
c. Karara İlişkin Değerlendirmeler	126
G. 1982 BMDHS m. 290/5 Uyarınca Mahkeme'nin Geçici Tedbir İctihatlarına İlişkin Örnek Davalar	128
1. Deniz Çevresinin Korunmasına İlişkin MOX Plant Geçici Tedbir Emri	128
a. Maddi Vakıalar	128
b. Hukuki Uyuşmazlıklar	130
c. Karara İlişkin Değerlendirmeler	134
2. Savaş Gemilerinin İçsulardaki Yargı Bağışıklığına İlişkin ARA Libertad Geçici Tedbir Emri	139
a. Maddi Vakıalar	139
b. Hukuki Uyuşmazlıklar	142
c. Karara İlişkin Değerlendirmeler	145
3. Sıcak Takip ve Gemi Kavramındaki Bütünlük Kuralı Çerçevesinde Arctic Sunrise Geçici Tedbir Emri	149
a. Maddi Vakıalar	149
b. Hukuki Uyuşmazlıklar	152

c. Karara İlişkin Değerlendirmeler	156
(1) Sıcak Takip Hakkının Şartlarının Sağlanıp Sağlanmadığı Meselesi	156
(2) Gemi Kavramındaki Bütünlük Kuralı Doğrultusunda Bayrak Devletinin Taleplerinin Alıkoyan Devlet Vatandaşlarını da Kapsayıp Kapsamadığı Tartışması.....	158
VII. Uyuşmazlığın Esasına Dair Zorunlu Yargı Yetkisi.....	160
A. Konu Bakımından Yetkisizlik ve Hakkın Kötüye Kullanılması Tartışmaları Bağlamında M/V Louisa Davası .	162
1. Maddi Vakıalar	162
2. Hukuki Uyuşmazlıklar	163
3. Karara İlişkin Değerlendirmeler	169
a. Konu Bakımından Yetkisizlik ve Kıyı Devletinin Cezai Yargı Yetkisinin Önemi.....	169
b. Madde 300 Çerçevesinde Hakkın Kötüye Kullanılıp Kullanılmadığı Tartışması.....	170
VIII. Seçimlik (İhtiyari) Yargı Yetkisi.....	172
A. Özel Anlaşma (Special Agreement) Yoluyla Yargı Yetkisinin Tesisi	172
B. Başvuruya Karşı Tarafın Rıza Göstermesi (Forum Prorogatum) Yoluyla Yargı Yetkisinin Tesisi.....	173
IX. Danışma Görüşü Verme Yetkisi	175
A. Mahkeme'nin Danışma Görüşü Verme Yetkisi Olup Olmadığına İlişkin Öğretideki Görüşler	175
B. Alt Bölge Balıkçılık Komisyonu'nun Mahkeme'ye Danışma Görüşü Amacıyla Yaptığı Başvuru.....	177
C. Devletlerin Yazılı Beyanlarında Mahkeme'nin Yetkisine İlişkin İki Farklı Görüşe Birer Örnek: Almanya ve Birleşik Krallık'ın Yazılı Beyanları	179
D. Mahkeme'nin Danışma Görüşü Vermeye Yetkili Olup Olmadığına Dair Kararı	182
E. Mahkeme'nin Danışma Görüşü Kapsamındaki Cevapları.....	183

F. Mahkeme'nin Verdiği Danışma Görüşü ile İlgili Değerlendirmeler	187
1. Yargıçların Değerlendirmeleri	187
2. Doktrindeki Değerlendirmeler	188

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU
MAHKEMESİ PERSPEKTİFİNDEN YARIŞAN
YARGI YETKİSİ SORUNSALI

I. Uluslararası Yargı Mercileri Arasında Yarışan Yargı Yetkisinin Meydana Geliş Nedenleri	191
II. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin Diğer Yargı Mercileriyle Yarışan Yargı Yetkisi Kapsamında Karşılaştığı Sorunlar	193
A. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin 1982 BMDHS-Dışı Hukuk Belgelerindeki Uyuşmazlık Çözüm Usullerine Yaklaşımı ve Buna Yönelik Eleştiriler	193
B. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi ile Uluslararası Adalet Divanı Arasında Yarışan Yargı Yetkisi	198
C. Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi ile Dünya Ticaret Örgütü Uyuşmazlık Çözüm Mekanizması Arasında Yarışan Yargı Yetkisi	202
D. Yarışan Yargı Yetkisinde Madalyonun Öteki Yüzü: Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Arasındaki İlişki Kapsamında Bir Örnek	204
SONUÇ	207
KAYNAKÇA	211